

KENTSEL AÇIK-YEŞİL ALANLARIN AYNILAŞMASI: KONYA ÖRNEĞİ

Filiz ÇELİK

S.Ü.Z.F. Peyzaj Mimarlığı Bölümü Selçuklu/Konya

<https://orcid.org/0000-0002-4006-5947>

filiz@selcuk.edu.tr

ÖZ

Modernizmle başlayan kentleşme olgusu küreselleşme, endüstrileşme, ticaret, turizm, ulaşım ve iletişim teknolojisindeki gelişmelerden etkilenmektedir. Özellikle modernizm ve küreselleşme sürecinde ortaya çıkan dinamikler, teknolojik gelişmeler, sosyal, kültürel ve siyasal uyum süreçleri, ekonomik politikalar doğrultusunda sermayenin kentsel gelişmeye yönlendirilmesi kentsel mekânların formunu çok fazla etkilemiştir. Bu etkileşim, özgünlük, yerellik, kent kimliği ve kent kültürünün kaybedilmesiyle birlikte aynılaştırma sonucunu ortaya çıkarmıştır. Kentsel aynılaştırma, farklı yerlerin giderek daha fazla birbirine benzediği bir süreç olup coğrafi konumlarına bakılmaksızın kasaba ve kentler arasında artan benzerliklere yol açmaktadır. Bu durum, kentlerde mekânsal algılamayı olumsuz yönde etkilemekte; insanlar diğer kentlere aşına olurken yaşadıkları kente yabancılaşmaktadır. Kentsel mekânlarla ilgili görsel algının ve mekân belleğinin oluşabilmesi için çeşitlilik ve farklılaşmaya ihtiyaç vardır. Bu bağlamda kentsel mekânda farklılığın ortaya koyulması ve kentsel mekâna çeşitlilik kazandırması açısından kentsel açık-yeşil alanlar oldukça önemlidir. Ancak kentsel açık-yeşil alanlar da kendi içinde aynılaştırma sorunu ile karşı karşıyadır. Bu çalışmada; mekânsal aynılaştırma olgusu Konya örneğinde kentsel açık-yeşil alanlar özelinde değerlendirilmiştir. Öncelikle kentsel aynılaştırma kavramı, nedenleri ve sonuçları açıklanmıştır. İmar planları doğrultusunda Konya'nın kentleşme süreci ve kentsel açık-yeşil alanların gelişimi anlatılmıştır. Alanı 20.000 m²'den büyük olan kentsel açık-yeşil alanlar incelenmiş; Dünya'da kentsel aynılaştırmaya neden olan faktörlerin açık-yeşil alanlardaki etkileri irdelenmiştir.

***Anahtar Kelimeler:** Aynılaştırma, kentsel aynılaştırma, kentleşme, kentsel açık-yeşil alanlar, kent kimliği ve kültürü, peyzaj tasarımı*

UNIFORMIFICATION OF URBAN OPEN-GREEN SPACES: THE SAMPLE OF KONYA

ABSTRACT

The phenomenon of urbanization that started with modernism is affected by developments in globalization, industrialization, trade, tourism, transportation and communication technology. In particular, the dynamics, technological developments, social, cultural and political harmonization processes emerged during modernism and globalization period and directing the capital to urban development in the direction of economic policies, have greatly affected the form of urban spaces. This interaction, with the loss of authenticity, locality, city identity, and urban culture, revealed the result of uniformification. Urban uniformification is a process in which different places are becoming more and more similar, leading to increasing similarities between towns and cities, regardless of their geographical location. This situation affects spatial perception in cities in the negative direction; people are alienated from the city they live in while being familiar with other cities. There is a need for diversity and differentiation in order for the visual space and the memory of the urban spaces to be formed. In this context, urban open-green areas are very important in terms of revealing the difference in urban space and diversifying urban space. However, urban open-green areas are also face to face with the problem of becoming the same within themselves. In this study, spatial coincidences are evaluated in urban open-green spaces in the sample of Konya. Firstly, the concept of urban

uniformification, its causes and consequences are explained. The urbanization process of Konya and the development of urban open-green areas were explained in the direction of development plans. Urban open-green areas with an area of more than 20.000 m² were examined; the effects of urban uniformification factors on open-green areas in the world are examined.

Keywords: *Uniformification, urban open-green spaces, urban culture and identity, urbanization, landscape design*

GİRİŞ

Son yıllarda Dünya’da yaşanan hızlı gelişmeler, kültürel alanda saflıktan söz etmeyi imkânsız hale getirmekte; kültürler iç içe geçmekte ve baskın kültürler topluma hakim olmaktadır. Giderek artan tüketim kültürü anlayışı, hemen hemen her konuda benzeşmeye neden olmakta ve yerel kültürleri tehdit etmektedir (Ritzer, 1993; Featherstone, 1995; Baudrillard, 1981). Küreselleşmeyle birlikte dünya ölçeğinde yaşanan kültürel boyuttaki aynılaştırma ve Batı’nın kendi dışındaki ülkelere çeşitli yollarla uyguladığı denetim, tek/Batı boyutlu dünya düzeninin meşruluğuna ve sürekliliğine neden olmaktadır (Çukur, 2009).

Modernizmle başlayan kentleşme olgusu küreselleşme (Doğan, 2011; Keleş, 2009; Giddens, 1994), endüstrileşme (Thorns, 2004; Sultana vd., 2012), ticaret, turizm (Akış, 2011) ve teknolojik (ulaşım ve iletişim teknolojisindeki) gelişmelerden (Sınmaz, 2015; Tekeli, 1999; Giddens, 1994; Ritzer, 1993) etkilenmektedir. Tüm Dünya’da yaşanan bu gelişmeler toplumları etkileyerek kentlerin farklı niteliklerde biçimlenmesine neden olmaktadır (Bilsel, 2002). Günümüzde de devam eden bu süreçte kentlerin mekânsal özellikleri, işlevi, kimliği ve kültürü değişime uğramış; kentlerde parçalanma, ayrışma, katmanlaşma ve aynılaştırılmayı da (benzeşme, tek tipleşme, homojenleşme) beraberinde getirmiştir (Giddens, 2002).

Özellikle modernizm ve küreselleşme sürecinde ortaya çıkan dinamikler, teknolojik gelişmeler, sosyal, kültürel ve siyasal uyum süreçleri, ekonomik politikalar doğrultusunda sermayenin kentsel gelişmeye yönlendirilmesi kentsel mekânların formunu çok fazla etkilemiştir. Bu etkileşim, özgünlük, yerellik, kent kimliği ve kent kültürünün kaybedilmesiyle birlikte mekânsal aynılaştırma sonucunu ortaya çıkarmıştır. Dünyanın küresel köy olarak kabul edilmesi ile kentler, hemen hemen her alanda bir kalıba sığdırılmıştır. Kentler, kendine özgü farklılıklar ve çeşitlilikleri sergilemek yerine birbirine benzer mekânlara sahip olmaya başlamıştır (Turhanoglu, 2014). Bu bağlamda hem değişim ve dönüşümlerin yaşandığı mekanlar olması hem de coğrafi, ekolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel farklılıklara ve zenginliklere rağmen kentler, aynılaştırmanın etkisinde kalmıştır. Yerel özelliklerin etkileşimi sonucu uzun bir süreçte oluşan kent kimliği ve kent kültürü giderek yok olurken yerini yapay bir kültür ve pazarlanan mekânlar almaktadır. Kentlerin gelişiminde yerel karakteristik özellikler ve özgün değerler dikkate alınmamakta; zamanla kentler kimliğini ve kültürünü yitirmektedir (Giddens, 2002). Bunun sonucunda ise kentler teknolojik yönden gelişmiş ancak giderek birbirine benzeyen mekânlara dönüşmektedir.

Bu çalışmada; Dünya’da olduğu gibi Türkiye’de de büyük kentlerde görülen mekânsal aynılaştırma olgusu Konya örneğinde kentsel açık-yeşil alanlar özelinde ele alınmıştır. Kentsel aynılaştırma kavramı ve nedenleri; duysal, fonksiyonel ve sosyal yönden mekânsal aynılaştırma açıklanmıştır. Türkiye’de yaşanan değişim ve gelişmelerle birlikte; imar planları öncesinde ve imar planları doğrultusunda Konya’nın kentleşme süreci ve bu süreçte kentsel açık-yeşil alanların oluşumu anlatılmıştır. Konya kent sınırları içinde kalan ve alanı 20.000 m²’den büyük olan kentsel açık-yeşil alanlar belirlenmiş, bu açık-yeşil alanlarda aynılaştırma neden olan faktörler açıklanmıştır.

KENTSEL AYNILAŞMA

Fransız sosyolog Jean Baudrillard aynılaştırılmayı kendilik cehennemi olarak adlandırmış; her şeyin aşırı benzer olması nedeniyle her şeyin yalnızca kendisine atıf yapabildiği bir süreç olarak açıklamıştır (Baudrillard, 1981).

Kentsel aynılaştırma, farklı yerlerin giderek daha fazla birbirine benzediği bir süreç olup coğrafi

konumlarına bakılmaksızın kasaba ve kentler arasındaki artan benzerliklere yol açmaktadır. Aynılaşan kentlerde görülen bazı ortak özellikler yüksek binalar, sanayi alanları, kapalı yerleşmeler, gettolar, alış-veriş merkezleri, yaya bölgeleri, ulaşım sistemi ve küresel bir kentsel ağın düğüm noktaları olan dünya kentleridir (Anonymous, 2017).

Mekânın belirleyici özellikleri vardır (Çukur, 2009). Ancak, küreselleşme olgusunun göstergelerinden birisi olan kentin fiziksel çevresi, kent yaşantısı, kentlilerin yaşam tarzı ve tüketim alışkanlıklarının giderek birbirine benzemesi (Kiper, 2004) mekânın belirleyici özelliklerini homojen hale getirmektedir. Bunun sonucu olarak farklı coğrafyalardaki ülkelerde, kentler birbirleri ile yarışırken, kentsel mekânlar giderek daha fazla birbirine benzemeye başlamıştır. Küresel rekabet dışında kalan kentler de bu değişimden etkilenmiş, kendi coğrafya ve kültürlerinden farklı bir şekilde örnek aldıkları kentlerle benzeşme ve aynılaşma sürecine girmişlerdir (Dikçınar Sel, 2009).

Yaşam mekanlarına çok katlı plazalar, gökdelenler, lüks konut siteleri, çağdaş yapı teknolojilerinin kullanıldığı binalar, alış-veriş merkezleri, eğlence merkezleri hakim olmakta (Clark, 2003); bu mekanlarda yerel özgünlükleri ve kent kimliklerinin yok edilerek aynı yapı teknolojileri ve malzemelerin kullanılmasıyla tek tip kentlerin yaratıldığı görülmektedir (Yaylı, 2012).

Kentsel mekânda çeşitlilik, geçmişte kentlerde görülen en yaygın özelliktir. Ancak mekânsal çeşitlilik ve beklenmedik mekânlar, olaylar çoğu zaman tehlikeli ve rahatsız edici bir faktör olarak görülmüştür. Bu nedenle sahip olunan toplumsal kimlikleri zenginleştirmek, diğerlerinin farklılıklarından bir şeyler öğrenmek ve farklı çevreleri deneyimlemek yerine birbirine yabancılaşmış homojen mekânlar ya da birbirine benzer mekânlar oluşturma eğilimi yaygınlaşmıştır. Çoğu zaman kentlerin sahip olduğu kültürel zenginlik daha konforlu bir çevre yaratmak için minimum düzeye indirgenmiştir (Del Guayo, 2013). Önemli bir küresel meta olarak görülen kamusal mekanlar, yöneticiler tarafından, ziyaretçilere güvenli bir mekân sunmaları için uğraşmaktadır. Bu sebeple kamusal mekânın çok kültürlü ve çoğulcu doğası ortadan kaldırılmıştır (Carmona, 2010).

KENTSEL AYNILAŞMANIN NEDENLERİ

Kentsel aynılaşmanın ortaya çıkması ve gelişip yaygınlaşmasında etkili olan çeşitli faktörleri Dünya’da yaşanan gelişmeler ve tasarım yoluyla aynılaşma olmak üzere iki temel başlık altında incelemek mümkündür. Dünya’da yaşanan gelişmeler küreselleşme, modernizm, endüstrileşme, ticaret, turizm, iletişim ve ulaşım alanındaki teknolojik gelişmeler olarak çok geniş bir yelpazeyi oluşturmaktadır. Bu faktörler de tek tek veya bir araya gelerek tasarımı etkilemektedir.

Küreselleşme: Genel olarak iktisadi dönüşümün neden olduğu bir süreç olarak tanımlanırken, bu dönüşüm aynı zamanda somut kültürel değişim dinamiklerini de içinde barındırmaktadır. Küreselleşme, Batı modernitesinin ilerlemesinin bir sonucu olarak kavramsallaştırıldığında, homojen bir süreç olarak somutlaşmaktadır (Yetim & Azman, 2006). Küreselleşmenin homojenleşme tezi, özellikle ekonomik çerçevede, standartlaştırılmış bir tüketim kültürünün gereklerine uyulması ve görünüm açısından aynılaştırmayı içermektedir (Thomlinson, 2004). Ayrıca medya ve popüler kültürle bağlantılı olarak varılan yargılardan en sık ifade edilenidir (King, 2004).

Held, küreselleşme süreci ile birlikte dünyadaki çeşitliliğin azaldığını ve dünyanın gittikçe daha da homojenleştiğini öne sürerken; Giddens küreselleşmenin yerel kültürleri yok ettiğini ifade etmektedir.

Günümüzde küreselleşme hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler açısından karşı konulmaz bir süreç olarak görülmektedir (Kayan, 2015). Yerelin evrenselleşmesi, bilginin serbest dolaşımı, sermayenin akışkanlığı, dünyada ortak dil birliği yaratılması şeklinde gelişen küreselleşme; kentlerin ekonomik, siyasi, sosyal, kültürel ve mekânsal özelliklerinin aynılaşmasına neden olmuştur (Sert, 2005). Bu süreçte kentlerin ve dolayısıyla kentsel yaşamın içeriği de birbirine benzemeye başlamıştır (Aslanoğlu, 1998). Bu aynılaşma yapılan binanın mimarisinden başlayıp kentteki yemek kültürüne kadar uzanmaktadır (Toker, 2015). Tüketim kültürünün topluma ve toplumsal ilişkilere hakim olmasıyla birlikte, müzik, sinema, tiyatro gibi sanatsal etkinliklerden, spora, bilimsel faaliyetlerden, toplumsal ve kültürel aktivitelere, insan ilişkilerinden ekonomiye, eğlenceden giyim tarzına, yeme-içme alışkanlıklarına kadar kısaca bütün bir gündelik hayatın aynılaşması görülmektedir (Koyuncu, 2013).

Küreselleşmenin mekânsal etkileri en çok kentlerde hissedilmekte; kent mekânında benzemeler ortaya çıkmaktadır. Sermayenin, mal ve hizmetlerin akışkanlığındaki değişiklikler ve kentlerin küresel anlamda önem kazanmasına neden olan hizmet sektörünün yapısındaki değişim ile birlikte, küreselleşme ekonomik ve sosyal alanın yanı sıra kent mekanını da etkilemektedir (Sarioğlu, 2005).

Küreselleşme sürecinde bir yandan dünyadaki kentsel mekanlar ve kent yaşantısı giderek aynlaşıırken diğer yandan da dünya kentleri yarışında yerel kimliklerin önemi vurgulanmaktadır (Kiper, 2004a). Küreselleşmenin yarattığı yeni değerlerle sadece kentlerin işlevleri değil aynı zamanda kent ve kentli kimliği de dönüşmektedir. Kentler geçmişte olduğu gibi kendine özgü farklılıkların değil, çoğalma ve çeşitlenmeyle aynlaşıyan kimliklerin de mekânı haline gelmiştir (Koyuncu, 2013). Kentlerin büyük bir kısmında birbirine benzeyen yapılaşma eğilimleri ve buna bağlı olarak da kentlerin yerel özgünlüklerini ve kimliklerini kaybetmeleri küreselleşmenin kentsel mekândaki etkileri olarak karşımıza çıkmaktadır (Giddens, 2002).

Kent merkezlerinin küresel bir ağına parçası olma istekleri: Kentler, çokuluslu şirketlerden gelen yatırımları kendi içlerinde teşvik etmeye çalışırken, dünyanın önde gelen kentleri arasında olduklarını göstermek ve bu nedenle de birbirleriyle rekabet etmek zorundadır (Anonymous, 2017). Son yıllarda küresel rekabet dışında kalan kentler de bu durumdan etkilenmiş, kendi coğrafya ve kültürlerinden farklı bir şekilde örnek aldıkları kentlerle aynlaşma sürecine girmişlerdir (Dikçınar Sel, 2009).

Çokuluslu şirketlerin küresel markaları ve perakende deneyimleri: Çokuluslu şirketler ölçek ekonomisi ile çalışırlar. Aynı müşteri deneyimini tekrar ederek, pazarlama, reklam ve tasarım konularında tasarruf sağlarlar. Aynı zamanda kendilerini, özellikle yoksul ülkelerde, kendilerine karşı istekli yaşam biçiminin bir parçası olarak sunarlar (Anonymous, 2017). Dünyaya yayılmış uluslararası şirketler zinciri dünyanın birçok kentinde bulunarak kentsel mekânda benzer yerler ve yapılar (Şekil 1.) oluşturmaktadır (Kayan, 2015).

Şekil 1. İkea mağazalar zinciri: Ankara, İstanbul ve İsveç

Modernizm: Başlangıcından beri modernite, kültürlerin homojenleşmesi konusunda endişe yaratmıştır. Esas olarak teknolojik yeniliğe bağlı olarak bilimsel rasyonaliteye dayanan bir bilgi talebiyle oluştuğu için homojenleşmenin kaçınılmaz olduğu düşünülmüştür (King, 2004). Kent bağlamında, genişleyen kapitalist pazarın itici gücüyle oluşan, sanayi hamleleri, nüfus hareketleri, kentleşme ile meydana getirilen nesnel bir süreçtir. Modernite, kendini dönüştüren mekânsal bir deneyimdir. Modernliğin tek bir merkezden yayılarak çevre ülkelerde etkili olması, çevre ülkeleri modernleşme süreci yerine çevreselleşme sürecine sokmuştur. Merkez-çevre kuramı bu doğrultuda kültürel karışım süreçlerinin belirleyicisi olmuştur (Giddens, 2000)

Endüstrileşme: Endüstrileşmenin getirdiği seri üretim, aynlaşma ve sıradanlaşma sorunlarını da beraberinde getirmiştir. Binlerce ürün ve markanın dünyanın pek çok noktasında tekrar eden tek-tip görselleri, birey ve toplumlara da etkilemiş, benzer kalıplara sokmayı kimi zaman başarmıştır (Taşçıoğlu, 2013).

Daha fazla etkileşime olanak tanıyan, zaman-mekân yakınlığı yaratan teknolojik gelişmeler: Mekân zamanın dağılımını düzenlemekte, zaman ise mekânın yapısını değiştirmektedir (Auge, 1997). Mekanlar arasında azalan zaman, fikirlerin paylaşımını teşvik eden daha fazla iletişim anlamına gelmektedir (Anonymous, 2017). Küresel iletişim ve ulaşım teknolojilerinde mekân değil hızlandırılmış zaman öne çıkarılmaktadır. Hızın yarattığı yeni gerçeklik duyuları, algılanan mekânsal varoluş hissini daraltmaktadır (Virilio, 2003). İletişim teknolojilerinin yaygın kullanımı sonucu mekânın algılanmadığı, belirli bir kimlik ve ilişki ortamı oluşturmadığı ancak yalnızlık ve benzeşim yarattığı gözlenmektedir (Auge, 1997).

Özellikle iletişim teknolojisindeki gelişmeler, fikirlerin daha hızlı paylaşılabilir olmasını sağlamıştır (Anonymous, 2017). Hızlı iletişim hızlı ulaşımı gerektirmekte, hızlı ulaşım ise mesafe engelini aşarak “yer”i homojenleştirmektedir (Sınmaz, 2015).

Temel alt yapının (havaalanları, metrolar, yapı teknikleri) standartlaşması: Aynı tarz yapı teknolojisi ve malzemeleri kullanılarak benzer mimari üslupla yapılan çok katlı yapıların yaygınlaşmasıyla da kentler giderek birbirine benzeşmektedir (Yaylı, 2012). Ayrıca Dünyaya yayılmış uluslar arası şirketler zinciri dünyanın birçok kentinde kentsel mekanda benzer yerler ve yapılar oluşturmaktadır (Kayan, 2015).

Yönetim: Kamusal mekanlar üzerindeki yönetim eğilimleri, küreselleşmenin etkileri ile artmakta ve dünyanın dört bir yanına yayılmaktadır. Yerel yönetimler tarafından kamusal mekanlarda yapılan bakım çalışmaları farklı sonuçlar ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Yetersiz bakımın, bazı kamusal mekanlarda, ihmal edilen alanlara, ulaşım araçları tarafından işgal edilmiş, kayıp, dışlanmış, ayrılmış mekanlara ve sanal mekanlara yol açtığı gözlenirken; aşırı bakım ise kamusal mekanlarda metalaştırma (özelleştirilen mekanlar, tüketim mekanları, eğlence mekanları) ve aynılaştırma olarak gözlenmektedir (Carmona, 2010).

Tasarım yoluyla aynılaştırma: Günümüzde hem kamusal hem de özel alanda tasarımcılar, yatırımcılar ve müşteriler yerel özellikleri göz ardı ederek küresel ölçekte hareket etmektedirler. Sonuç olarak tasarım çözümleri, mekândan mekâna küçük değişikliklerle tekrar etmektedir (Carmona, 2010a). Bazı durumlarda, bir tasarım diğer kentlerde yapılan tasarımın tam olarak aynıdır. Tasarımlar kalıplaşmış ve belirli kentler tarafından toplanan “kupalar” haline gelmiştir (King, 2004).

Tüketim toplumu felsefesinin mimari ve kentsel tasarımı etkilemesi, kentlerin çoğunda yaşanan benzer yapılaşma eğilimleri, giderek kentlerin birbirine benzemesine neden olmuştur. Benzer tasarımlarla, aynı yapım teknolojisi ve aynı yapı malzemesi ile üretilen, yapılar, dünya kentlerini birbirine benzetip yakınlaştırırken, yerel özgünlüklerin belirlediği kent kimliğini ve kent kültürünü yok etmektedir (Yaylı 2012).

KENTSEL AYNILAŞMANIN SONUÇLARI

Del Guayo (2013), kentsel aynılaştırmanın sonuçlarını duyuşsal, fonksiyonel ve sosyal aynılaştırma olarak 3 başlık altında açıklamıştır.

Duyuşsal Aynılaştırma: Kentsel mekânlar, barınma ihtiyacı sonucu ortaya çıkan yapılanmış çevreler olup hem hareket ve dolaşım etkinliğini arttırmaya hem de farklı işlevler arasındaki ilişkiyi kurmaya yönelik mekânlardır. Kentler, verimlilik için yapılan bir ortamlardır ve verimlilik yapılı çevrenin tasarımında tek amaç ise mekâna ilişkin deneyimleri arttıracak kentin duyuşsal zenginliği azalmaktadır. Bu azalma yapılı çevreyi gözlemlene ve deneyimlemeyi durdurmaktadır. Kentin düzenlenme şekli, kullanılan malzemeler, ses, çevrenin kokusu birbirine benzer ve tahmin edilebilir kentsel mekânlara yol açmaktadır (Del Guayo, 2013). Bu mekânların içine girildiğinde dünyanın neresinde ya da hangi zaman diliminde olduğunun anlaşılabilmesi pek mümkün değildir. Dünyanın farklı yerlerinde ve farklı zaman dilimlerinde hep birbirine benzer biçimde ortaya çıkan bu mekanlar (alış-veriş merkezleri, tatil köyleri, sinema salonları) (Şekil 2) insanlarda aynı veya benzer hislerin deneyimlenmesine neden olmaktadır (Auge, 1997).

Aynılaştırma, karşı koyulamayan imkanlarla sunulmaktadır (Toker, 2015). Bu mekânların içinde kendiliğindenliğe, tesadüfiliğe yer yoktur. Mekânın nasıl kullanılacağı, kullanıcıların nasıl cezbedileceği, hangi durumlarda nasıl davranacakları her şey öngörülerek mekanlar tasarlanmaktadır (Ritzer, 1993).

Şekil 2. Konya ve Ankara’da alış-veriş merkezi

Fonksiyonel ayrışma: 19. yüzyılda kentler barınma, çalışma, gezme ve eğlenme gibi karma kullanımların hepsini bir arada bulunduruyordu. Geçmişin aksine günümüz kentleri, farklı işlevlere göre bölünmektedir. Kentlerde yerleşim alanları, iş merkezleri veya alış-veriş merkezleri gibi farklı işlevlere ayrılmış bölgeler bulunmaktadır. Bu durum 20. ve 21. yüzyılda iletişim ve ulaşım alanındaki teknolojik gelişmelerin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. İşlevlerin ayrılması kentlerin işleyişini geliştirirken belirli zaman dilimleri içinde ve belirli kişiler için hizmet vermek amacıyla ayrılan mekânlar oluşturmaktadır (Del Guayo, 2013).

Neo-liberal hükümetler, kamu hizmetlerini özelleştirip kamusal mekanları çok uluslu şirketlere teslim ederek, her yerde kültürel farklılıkları ortadan kaldırmak ve benzer tüketici yeniliklerini (banliyöde yer alan alış-veriş merkezleri, kapalı yerleşmeler, çok katlı sinema salonları, yiyecek satış mağazaları ve tema parkları) getirmekle suçlanmaktadır (King, 2004).

Sosyal ayrışma: Yaşam biçimleri ve ihtiyaçları birbirine uyumlu olmayan nüfusun birbirinden ayrılmayı; benzer konum ve ihtiyaçlara sahip olanların da birlikte yaşamayı yeğledikleri görülmektedir (Wirth, 2002). Bu bağlamda istenmeyen unsurların dışlanmasıyla seçkinlerin yaşam alanları homojenleştirilmektedir (Marmasan, 2014).

Yaşam koşullarını iyileştirmek adına gönüllü olarak bireylerin bir araya gelmesiyle oluşan kapalı yerleşmeler (Şekil 3) ve koşulların dayatmasıyla oluşmuş gönülsüz bir birliktelik olan gettolar, sosyal ayrışmanın tipik örnekleridir. Sosyal ayrışma, toplumun zenginliklerini kent yaşamında deneyimlemeyi önlemektedir. Bu kapsamda kamusal alanlar, ortak yaşam alanı olması ve başkaları ile sosyalleşme imkânı sunması açısından önemli rol oynamaktadır. Parklar, bahçeler, meydanlar, caddeler, kafeler ve müzeler gibi açık ve kapalı kamusal alanlar diğer insanlarla bir araya gelme ve mekâna ilişkin deneyimlerin yaşanmasına imkân sağlar. Bu nedenle kamusal alanlar özellikle açık-yeşil alanlar, kentsel yaşamın özünü ve zenginliğini oluşturduğu için ayrışma sürecinden korunmalıdırlar (Del Guayo, 2013).

Şekil 3. İstanbul ve Seoul’de (Kore) kapalı yerleşme

KONYA’DA KENTLEŞME SÜRECİ VE KENTSEL AÇIK-YEŞİL ALANLAR

Konya ve yakın çevresinin yerleşim tarihi, M.Ö. 8000-6000 yıllarına kadar uzanmaktadır. Hititlerden itibaren tarihte önemli bir yere sahip medeniyetler yerleşim yeri olarak Konya’yı seçmişler, Anadolu Selçuklu Devleti, Karamanoğulları Beyliği ve Osmanlı İmparatorluğu Dönemi’nde de Konya önemli

bir yerleşim merkezi olmuştur. Anadolu Selçuklu Devleti'nin başkenti ve Osmanlı İmparatorluğu'nun da önemli eyalet merkezlerinden biri olması nedeniyle zengin bir kültürel mirasa sahiptir. Konya'nın başkent olması yönetsel, siyasal, ekonomik ve kültürel işlevler yönünden gelişmiş bir yerleşim olmasını sağlamıştır. Konya'nın yerleşim özelliklerini belirleyen uygulamalar Selçuklular döneminde gerçekleşmiştir. Konya Ovası'nda ışımsal bir sistemle kurulan kent, merkezden uzaklaştıkça lineer bir sistemle gelişmektedir. Alaeddin Tepesi, kentsel ana odak olarak ışımsal sistemin merkez noktasıdır (Çelik, 2015).

Selçuklu dönemi kentlerinin yerleşim dokusu incelendiğinde sur içinde tarımsal üretim faaliyetlerinin sürdürüldüğü ve bu amaçla çok sayıda bağ, bahçe ve tarlanın bulunduğu anlaşılmaktadır. Konya'da kent çevresindeki bahçelerde yoğun bir şekilde ağaçlar bulunduğu bilinmektedir. Aynı zamanda bu bahçeler; saray, köşk ve evlerle bağlantılıdır. Kent ve çevresindeki saraylarda, suya ve bahçelere özenle yer verilmiştir. Doğu'nun önemli imar sistemi olan "kent çevresindeki bahçe kuşakları" Konya'da ve diğer Selçuklu kentlerinde uygulanmıştır. Selçuklu döneminde Konya'da kalelerin içinde ve dışında su yapıları ve bahçeler tesis edilmiştir. Böylece kentin çevresinde bağ ve bahçelerin oluşması sağlanmıştır. Konya'da güzelliği ve bereketiyle bilinen "Meram Bağları" var olmasa bile ismiyle günümüze kadar ulaşabilmiş bir Selçuklu bahçesidir (Redford 2008).

Osmanlı Döneminde de Konya, mesire yerleri, bahçeleri, bağları, bağ evleri, han, hamam, çarşı ve pazar yerleri ile dönemin en gelişmiş şehirlerinden biridir. Cumhuriyetin ilanından sonra birçok şehirde olduğu gibi Konya'da da 1933 yılındaki ilk etütlerle birlikte imar faaliyetleri başlamış ancak önerilen projeler uygulama imkânı bulamamıştır (Topçu, 2011).

Konya'nın ilk imar planı 1945 yılında yapılmış olmasına rağmen 1960'lı yıllara kadar kentte değişim yaşanmamıştır (Topçu, 2011) (Erdem, vd., 2003). 1945 yılı imar planında; mahallelerde bulunan küçük yeşil alanlar ile büyük yeşil alanlar birbirine bağlanmış; halkın ihtiyaçları göz önünde tutularak çocuk bahçeleri ve spor alanları için yer tespit edilmiş; tören yeri olarak Hükümet Meydanı'ndaki büyük boşluk uygun görülmüştür (Kömürcüoğlu, 1946). 1965 imar planının hedeflerinden biri kentin açık-yeşil alan gereksiniminin karşılanmasıdır. 1965 yılına ait imar planı kenti bölgelere ayırmış; yeşil alanlar, halka açık ve özel yeşil alanlar olarak 2 grupta ele alınmıştır. Halka açık yeşil alanlar, Alaeddin Tepesi ve çevresi, kültür yapılarının bahçeleri ve Kültür Parkı kapsamaktadır. Özel yeşil alanlar ise tarihi kent merkezindeki yapı adaları ortasında ve Meram bağlarında yapılaşmayı önlemek için önerilmiştir (Berkas & Taşcı, 1965).

1965 planı kentin mekânsal gelişimine cevap veremediği için revize edilmiş ve kentin gelişimi kuzeye doğru yönlendirilmiştir. 1967-1983 yılları arasında yapılan parçacıl planlarla gecekondular önleme bölgeleri oluşturulmuştur (Yenice, 2012). Böylece apartmanlar, 1970'li yıllardan itibaren kent dokusunda yer almaya başlamıştır (Önder & Aklanoğlu, 2006).

1980 yılı çevre düzeni planında yeşil alanlar, mahalli yeşil alan, kentsel yeşil alan, kent yakını piknik ve mesire alanı, spor alanları ve mezarlıklar olarak 5 grupta ele alınmıştır. Ancak buna rağmen kent bütününde yeşil alanlar, yeterli düzeye ulaşamamıştır. 1980 yılından sonra kent hem dikine büyümeye hem de kuzeye doğru yatayda hızla gelişmesi devam etmiştir. Kentin geleneksel dokusu yerini modernizmle biçimlenen kent dokusuna bırakmıştır (Taşcı, 1981).

Kentsel mekanların aynılaşması süreci açısından, 1980 sonrasındaki ekonomik, siyasal ve beraberinde de toplumsal yapıdaki değişimler büyük önem taşımaktadır. Merkezi hükümetin elinde olan planlama ve imara yönelik yetkiler, 1980 sonrasında yerel yönetimlere devredilmiştir. Bu yasal değişim ile birlikte Türkiye'de büyük kentler, özel ve devlet yatırımlarının giderek artan bir biçimde ana hedefi haline gelmiştir (Dikçınar Sel, 2009).

Konya'da yapılar, birçok kentte olduğu gibi bütünlüğü kaybolmuş, tekdüze bir mimari strüktürün oluşturduğu formdadır. Buna bağlı olarak, geleneksel dokudan farklı, kendi içine kapalı konut alanları oluşmuştur. Zamanla kentin ayrılmaz bir parçası haline gelen çok katlı, yeşil alanı olmayan, yol boyunca sıra apartmanlarla çevrilmiş konut bölgeleri artmıştır. Bir plan çerçevesinde oluşturulan ancak mekânsal standartları düşük konut dokusuna sahip apartmanlar ilk önce Nalçacı, Nişantaşı ve İhsaniye Mahallelerinde sonra da Aydınlikevler, Binkonut ve Cumhuriyet Mahallelerinde yer almıştır. Plan kararları ile konut bölgelerinde oluşturulan ortak alanların kullanılmaması, bakımsız kalması ve

konut çevresi ile yaşatılmayan, kendi içine kapalı konut alanları (Bosna Hersek ve Cumhuriyet Mahallesi), her çeşit taşıta açılması sonucu gereksiz yüklenen trafik yolları ile sosyal anlamını ve mekansal bütünlüğünü kaybeden mahalleler oluşmuştur. Bu nedenle Konya da Türkiye'deki diğer şehirler gibi tekdüze ve betonarme bir mimarinin esiri olmuştur (Koyuncu, 2013).

Meram, Karatay ve Selçuklu İlçeleri kent ve açık-yeşil alan gelişimi açısından değerlendirilecek olursa her üç ilçe birbirinden farklı özellikler sergilemektedir.

Konya, 1987 yılında Büyükşehir Belediyesi olmuş; Selçuklu, Meram ve Karatay olmak üzere üç ilçe belediyeye ayrılmıştır (Önder & Akanoğlu, 2006). Her üç ilçenin tarihi süreçteki oluşumu, kimliği ve kültürü birbirinden farklı olması ayrıca belediyelerin ürettiği plan kararlarının da farklı olmasına rağmen mekânsal aynılışma kaçınılmaz olmuştur.

Meram İlçesi, büyük parseller içinde konumlanan tek ya da iki katlı konutların oluşturduğu bir dokuya sahiptir. Bu parsellerde, geçmişte “Meram Bağları” olarak anılan ve yeşil dokuyu oluşturan bağ-bahçeler yer alırken günümüzde lüks konutların yer aldığı bahçeli evler oluşturmaktadır. Ancak bu yeşil doku şahıslara ait olduğu için kentsel yeşil alan olarak değerlendirilemez.

Karatay İlçesi'nde tarihi yapıların bulunması ve kentin ilk yerleşim alanı olması, değişim ve dönüşümleri de beraberinde getirmiştir. Selçuklu İlçesi kadar olmasa da yeni mahallelerde yüksek yoğunluklu yapılarla gelişmektedir.

1970'li yıllardan sonra ağırlıklı olarak Selçuklu İlçesi olmak üzere kentin yeni gelişen alanlarında modernizmle şekillenen apartmanların yer aldığı birbirine benzer mahalleler oluşmuştur. Aydınlikevler, Binkonut ve Cumhuriyet Mahallelerinde sosyal donatı alanları ve çevre düzenlemesi olmayan bitişik nizam apartman tipi konutlar hızla artmıştır. Sanayi bölgeleri, sanayi siteleri ve yeni gelişen konut bölgelerini içine alan Selçuklu İlçesi, günümüzde hızla büyümeye devam etmektedir. Hızlı kentleşme süreciyle gelen apartmanlaşma sürecini en yoğun yaşamış ilçe olup genellikle çok katlı yüksek yapılaşmaya izin verilmiştir. Modernizm etkisiyle oluşan bir kentleşme modelinin sonucunda günümüz kentlerinin özelliklerini ve dokusunu yansıtan bir bölgedir. Selçuklu İlçesinde 2000 yıllardan sonra Yazır ve Sancak Mahallelerinde, son 5 yılda ise Buhara ve Hacıkaymak Mahallelerinde gelişen kapalı yerleşmeler hızla artmıştır. Selçuklu İlçesi kadar olmasa da Meram ve Karatay İlçelerinde de kapalı yerleşmeler artmıştır. 2000'li yıllardan itibaren Konya'da mahalle ve kent ölçeğinde açık-yeşil alanlar, çocuk oyun alanları, spor alanları ve meydanlar yer almaya başlamıştır.

Ekolojik, ekonomik ve sosyal ağırlıklı planlama yerine imar planı anlayışının yüksek düzeyde kesinliğe dayanan, ulusal düzeyde aynılık getiren yaklaşımı tüm kentlerde yaygınlaşmıştır (Anonim, 2009). Türkiye'de 2011 yılından itibaren plan türü ve sayısının son derece artmasına, ulusal ölçekten yerel ve daha alt ölçekte planlama yapılabilmesine karşın planlamanın tarihinin hiçbir döneminde olmadığı kadar merkezileştiği görülmektedir. Bir taraftan ulusal düzeyden yerele düzeye planlamanın merkezileşmesi yaşanırken diğer taraftan da planlamada en üst ölçekten en alt düzeye bir tek tipleşme ya da aynılışma süreci yaşanmıştır. Her ölçekte hazırlanan planlar kapsamlı planlama yaklaşımı ile ele alınmakta, türlerine bakılmaksızın yapım süreçleri, kullandıkları teknikler, gösterim dilleri, ayrıntı düzeyleri gibi özellikleri ile aynılışmış fiziksel plan belgeleri olarak yapılmaktadır (Ersoy, 2011). Planlamanın tekniği ve içeriğinde yaşanan aynılışma süreci kısa bir süre sonra tasarımda da yaşanmaya başlamıştır. Bu durum kısa sürede kentsel mekânda etkilerini göstermiştir.

MATERYAL VE YÖNTEM

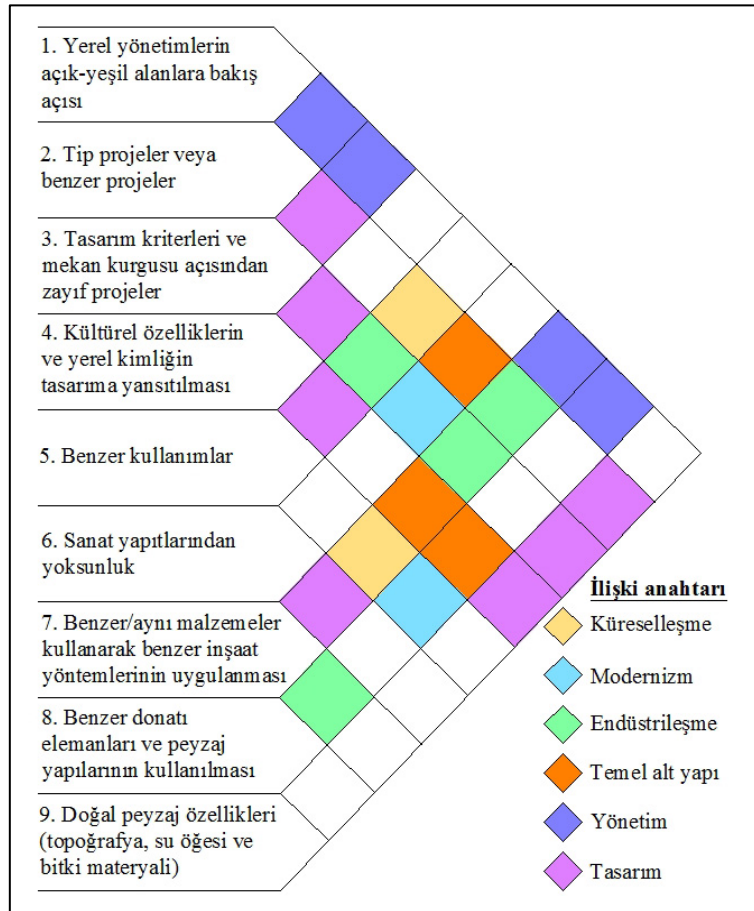
Materyal: Bu çalışmada; Selçuklu, Karatay ve Meram İlçelerinde yer alan ve alanı 20.000 m²'den büyük olan kentsel açık-yeşil alanlar belirlenmiştir. Açık-yeşil alanların kapsamı, içeriği ve işlevleri açısından belli bir büyüklükte olması tercih edilmiştir. Kelebekler Vadisi Parkı, Kültür Park, Bosna Hersek Parkı, Selahattin Eyyubi Parkı ve Konya Kent Meydanı Selçuklu İlçesinde; Karaaslan Hadimi Parkı, Olimpiyat Parkı, Adalet Parkı ve Mevlâna Meydanı Karatay İlçesinde; Evliya Çelebi Parkı da Meram İlçesinde yer almaktadır (Tablo 1).

Tablo 1. Çalışma alanları

Bulunduğu ilçe	Kentsel açık-yeşil alanlar
Selçuklu İlçesi	Kelebekler Vadisi Parkı Kültür Park Bosna Hersek Parkı Selahattin Eyyubi Parkı Konya Kent Meydanı
Karatay İlçesi	Karaaslan Hadimi Parkı Olimpiyat Parkı Adalet Parkı Mevlâna Meydanı
Meram İlçesi	Evliya Çelebi Parkı Meram Dere

Japon Kyoto Parkı (Selçuklu İlçesi), Japon bahçe stilinde tasarlandığı; 80 Binde Devri Alem Parkı (Meram İlçesi) ise çocuklara yönelik tematik bir yeşil alan olduğu için değerlendirme dışı bırakılmıştır. Japon Kyoto Parkının farklı bir kültüre ait olması ve tasarım özellikleri, kullanıcıların mekânı farklı algılamasını ve diğer yeşil alanlardan ayırt edilmesini kolaylaştırmakta; parkın tercih edilme oranını arttırmaktadır. Sadece Konya kent halkı için değil aynı zamanda Konya'ya gelen ziyaretçiler için de ilgi çekici bir yeşil alan olduğu için her mevsimde kullanım yoğunluğu fazladır.

Yöntem: Konya'da kentsel açık-yeşil alanlarda aynışma ve nedenlerini ortaya koymak amacıyla nitel araştırma yöntemi ve örnek olay incelemesi yönteminden yararlanılmıştır. Konya'da kentsel açık-yeşil alanların aynışması ile ilgili verilerin toplanmasında katılımcı gözlem tekniği kullanılmış; katılımcı gözlemci olarak her bir çalışma alanında inceleme yapılmıştır. Dünya'da kentsel aynışmaya neden olan faktörlerin her biri çalışma alanlarını oluşturan kentsel açık-yeşil alanlarda irdelenmiş; bu faktörler birbirleriyle ilişkilendirilmiş ve aynışmaya neden olan faktörler, 9 başlık altında toplanmıştır. Bu faktörlerin birbirleriyle ilişkisi ise Şekil 4'te gösterilmektedir.

Şekil 4. Konya'da kentsel açık-yeşil alanlarda aynışmaya neden olan faktörler arasındaki ilişki

matrisi

KONYA'DA KENTSEL AÇIK-YEŞİL ALANLARDA AYNILAŞMA VE NEDENLERİ

Yerel yönetimlerin açık-yeşil alanlara bakış açısı: Yerel yönetimlerin sorumluluklarından biri kamu kullanımına yönelik açık-yeşil alanların düzenlenmesidir (Anonim, 2005). Türkiye'de bütün yerel yönetimlerde olduğu gibi Konya Büyükşehir Belediyesi'nin hedefleri arasında, kişi başına düşen yeşil alan miktarını arttırmak ve bunun için de yeni yeşil alanlar oluşturmak yer almaktadır (Anonim, 2017). Kişi başına düşen yeşil alan miktarını artırma çalışmaları, genellikle ağaçlandırma yapılarak gerçekleştirilmektedir. Kentsel yeşil alanlar kendi içinde çok çeşitlilik göstermesine rağmen, yerel yönetimler tarafından ağaçlandırılmış alan anlayışına sıkıştırılmaktadır. Bu nedenle açık-yeşil alanların türü, formu, niteliği, kullanıcıların istek ve ihtiyaçları ile kent kimliği ve kültürü çoğu zaman göz ardı edilmektedir.

Tip projeler veya benzer projeler: Kent yaşamında yeşil alanlara olan ihtiyacın giderek artması, yeni yeşil alanlar için ayrı ayrı proje tasarlanmasının zor olmasının yanı sıra zaman darlığı, eleman yetersizliği ve finansmandan kaynaklanan sorunlar nedeniyle tip projeler kullanılmaktadır. Mimaride tip proje uygulamalarında olduğu gibi peyzaj projelerinde de tip projeler, maliyet açısından ilk bakışta uygun gibi görünse de uygulama aşamasında eksiklikler, hatalar, sorunlar ve projenin çevre şartlarına uyumu sırasında ek maliyet çıkmasına neden olmaktadır (Köse & Barkul, 2012). Uygulanacak alana adapte edilmeye çalışılırken ortaya çıkan ve çözümlenemeyen sorunlar, kullanım sırasında kullanıcı memnuniyetini olumsuz etkilemektedir.

Her alanın ekolojik özellikleri, bölgeye göre kullanıcı istek ve ihtiyaçları, kent kimliği ve kültürü farklıdır. Bu kriterler dikkate alınarak alana özgü tasarım yapılmadığı için açık-yeşil alanlar aynılaşmaktadır. Konya'da küçük parklarda, büyük parkların projelerinin bir kısmı uygulanırken bu çalışma kapsamında incelenen parklar için özel tasarlanmış projeler uygulanmasına rağmen yine de aynılaştırma sorunu ortaya çıkmıştır. Çünkü projelerin tasarımında ekolojik özellikler kısmen dikkate alınmış; açık-yeşil alana kimlik kazandıracak, Konya'nın kent kültürü ve kimliğini yansıtacak özelliklere yer verilmemiştir. Oysaki insanların yapılı çevreye ilgi duyması için dikkat çekici ve ilgi uyandıran bir tasarım kurgusu gerekmektedir.

Konya Büyükşehir Belediye Meclisi'nin kırsal yerleşim alanlarında yapılaşmayı kolaylaştıracak kararları kapsamında, mahalle statüsüne kavuşan köylerde sağlıklı yapılaşmanın sağlanması için tip projeler üretilmesi kararı alınmıştır. Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı, bu kapsamda Konya'nın ilçelerine bağlı dağ ve ova köyleri için 18 farklı tip proje hazırlanmıştır (Anonim, 2016). Bu köylere yapılacak olan parklarda ise Konya kent merkezindeki parkların projelerinin bir kısmı veya tip projeler uygulanmaktadır. Mimari ve açık-yeşil alanlar için yapılan bu uygulamalar sonucunda önce kırsal yerleşimler kendi içinde aynılaştırmaya sonrada kentsel yerleşimlerle aynılaştırmaya başlayacaktır.

Tasarım kriterleri ve mekân kurgusu açısından zayıf projeler: Tasarımda özgünlük ve yaratıcılık esastır. Ancak Dünya'da yaşanan gelişmeler nedeniyle tasarımın yaratıcı ve farklılaştırıcı yönü zayıf kalmış; tasarım çözümleri mekândan mekâna küçük değişikliklerle tekrar etmektedir (Carmona, 2010) (King, 2004). Dünyanın farklı ülkelerinde veya aynı ülkenin farklı coğrafyalarındaki kentler giderek daha fazla birbirine benzemeye, aynı özelliklere sahip mekânlar birbirini tekrar etmeye başlamıştır (Dikçınar Sel, 2009).

Konya'da fonksiyonel, estetik ve özgün nitelikleri, amaca uygun özgün formları ve ayırt edici nitelikleri olmayan (Şekil 5) tasarımların uygulanması, birbirine benzer açık-yeşil alanların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Konya'da açık-yeşil alanlara ilişkin projeler, düşünsel açıdan sosyal-kültürel-sanatsal mekân kavramını desteklemeyen, kullanımların benzer, dağınık ve organizasyonsuz olması nedeniyle de mekân kurgusu zayıf olan projelerdir (Şekil 5). Mekansal özgünlük olmadığı için açık-yeşil alanları birbirinden ayırt etmek veya kullanıcılar için birini diğerine tercih etmek zordur.

Şekil 5. Olimpiyat Parkı ve Adalet Parkı

Kentsel dokuyu oluşturan öğelerin mekân, form, renk, ışık, su, doğal peyzaj özellikleri gibi etmenlerden oluştuğu ve bu birleşim sonucu kentin fiziki yapısı şekillenmektedir. İnsan da bu birleşimde kentin ana eksenini oluşturmaktadır. Bütün bu etmenler, sanat ile yakın bir ilişki içindedir. Bu nedenle kentsel mekanların bir sanat ve tasarım ürünü olarak ele alınması gerekmektedir (Altıntaş & Eliri, 2012).

Kültürel özelliklerin ve yerel kimliğin tasarıma yansıtılmaması: Tasarımda yerel ölçekte uygulanmak üzere küresel standartlar ve prensipler ön plana çıkarılmaktadır (Carmona, 2010). Özellikle küreselleşme ve modernizmin etkisiyle standart tasarımlar üretilmekte; yerel kültürler ve yerel kimliğe çok az atıfta bulunmaktadır (King, 2004). Konya geçmişinden gelen, çok katmanlı bir kültürel birikime sahip olmasına rağmen gerek mimaride gerekse kent peyzajında bunların yansımalarını görmek mümkün değildir. Peyzaj projelerinin tasarımında Konya'nın kent kültürü ve kimliğini yansıtmak için özgün formlara yer verilmemiştir. Oysaki tasarımın özgün olması, yerel özelliklerin (doğal peyzaj özellikleri, kullanıcı istek ve ihtiyaçları, kent kimliği ve kültürünün) kullanılmasına bağlı olup bellekte kalıcı ve ayırt edici etkisi o oranda güçlü olmaktadır.

Türkiye'de kentler, kişilere, kendisinde toplanması beklenen kültürel zenginlikleri ve farklılıkları paylaşabilecekleri mekânları (meydanlar, yaya yolları, konser salonları, müzeler, kültürel merkezleri vb.), streslerini atabilecekleri eğlence ve dinlenme alanları (spor alanları, yeşil alanlar vb.) sunamamaktadır. Daha da önemlisi ve tehlikelisi, birey ve toplum ölçeğinde sağlanmayan sosyo-ekonomik, mekânsal hareketlilik, uyum, tamamlanmayan kentleşme süreçleri, kentlerde kent güvenliğinden ve özgün kent kimliğinden söz edebilmeyi gün geçtikçe daha da zorlaştırmaktadır. Bu süreçte kentler hızla aynışmakta ve özgün kimliklerinden uzaklaşmaktadır ki bu kentlerin sürdürülebilirliği açısından önemli bir risktir. Ayrıca küreselleşmenin de etkisiyle birbirlerine benzemeye başlayan kent ortamları bunu iyice belirginleştirmektedir (Mengi, 2007).

Benzer kullanımlar: Küreselleşme sürecinin kentlere, kent yaşantısına ve kent mekanına etkileri, farklı boyutlarda da olsa, kentlerin hemen tamamında hissedilmektedir. Gittikçe daha fazla tek düze kalıplara sokulan kentsel mekanların yanı sıra tüketim toplumunun bireyleri haline dönüştürülen insanlar da ne şekilde giyinmeleri, neler yemeleri, boş zamanlarını nasıl değerlendirmeleri gibi konularda benzer kalıplar içine sokulmaktadır (Kiper, 2004a).

Bütün parklarda hemen hemen aynı kullanımlar (yeme-içme, oturma, yürüme, spor yapma, oyun oynama, bisiklete binme) yer almaktadır (Şekil 6). Sadece Selahaddin Eyyubi Parkı ve Kelebekler Vadisi Parkında piknik alanları mevcuttur ancak diğer parklarda organize bir şekilde piknik alanları olmamasına rağmen yine de piknik yapılmaktadır. Parklarda yer alan kullanımlar, kullanıcıların özellikle çocukların yaratıcılıklarını keşfetme ve onlara farklı deneyimler sunmaktan uzaktır.

Şekil 6. Karaaslan Hadimi Parkı ve Olimpiyat Parkı

Kamusal mekanları güzelleştirmek, kimliğini vurgulamak, canlandırmak ve daha işlevsel hale getirmek amacıyla sanat organizasyonları gerçekleştirilmelidir. Özellikle yerel, ulusal veya uluslararası sanatçılar ile kent halkının katılımıyla yılın farklı zamanlarında gerçekleşen etkinlikler bireylerin belleklerinde ayırt edici bir etki oluşturmaktadır (Varol, 2004). İncelenen açık-yeşil alanların hiçbirinde sanatsal faaliyetlerden resim, müzik, geleneksel el sanatları, dans ve sokak tiyatrosu gibi etkinlikler yapılmamaktadır. Kelebekler Vadisi Parkında farklı noktalarda ve farklı büyüklükte amfi tiyatro olmasına rağmen hiçbir etkinlik yapılmamaktadır. Sadece Kültür Park'ta bulunan amfi tiyatrodaki yılın belirli dönemlerinde etkinlikler gerçekleştirilmektedir.

Diğer parklardan farklı olarak Karaaslan Hadimi Parkında sergi alanları; Olimpiyat Parkında Osmanlı Bahçesi, Uzakdoğu Bahçesi, Batı Bahçesi, gokart pisti, müzikle hareket eden ışıklı havuzlar, ata binme, bisikletle gezinti ve yürüyüş yapabilecek alanlar mevcuttur. Parklarda farklı kullanımlar ve farklı bahçe tarzlarına yer verilmiş olmasına rağmen bu kullanımlar düşünülen amaçları/işlevleri gerçekleştirilmemektedir. Bu nedenle yeşil alanlar, mekâna ilişkin deneyimleri arttıracak nitelikte olmadığı için duysal aynılışmaya da neden olmaktadır.

Sanat yapıtlarından yoksunluk: Mekân sanat içerdiğinde, gündelik mekanlara oranla, yaratıcı açılımlara daha fazla olanak vermektedir. Çağdaş sanat örneklerinin sergilendiği mekanlar, genellikle mekâna ilişkin farklı arayışların olduğu, sıra dışı bakış açılarının deneyimlendiği alanlara dönüşür (Taşcıoğlu, 2013). Sanatın iç mekândan dış mekana dönüklüğü yaygınlaştıkça kent içindeki boyutları da değişmektedir. Günümüzde sanatçılar, sanat dünyasında yapılan yenilikleri halka açık alanlarda sunmaktan çekinmemekte ve böylece kamusal mekân bir temsil arenasına dönüşmektedir (Varol, 2004). Müzelerin yanı sıra parklar da kültürlerin temsil edildiği ve sanat eserlerinin sergilendiği mekanlar haline gelmiştir (Taşcıoğlu, 2013).

Açık-yeşil alanlarda estetik kaygı, kent kimliğini vurgulamak, kent kültürünü sergilemek ve daha işlevsel hale getirmek amacıyla sanatsal objelere yer verilmektedir. Sanat ürünlerinin açık-yeşil alanlarda sergilenmesi, mekâna zenginlik kazandırırken galeri ve müzelere gitme alışkanlığı olmayan kişilerin kullandığı kamusal mekâna sanatı taşıyarak günlük yaşamın bir parçası haline getirmektedir. Bu bağlamda sanat yapıtları, fiziksel bir mekânın benzerleri arasında farklılaşmasını sağlar ve açık-yeşil alanda odak noktası oluşturarak ilgiyi üzerinde toplar. Kentsel açık-yeşil alanlarda yer alan sanat objesi, mekâna zenginlik kazandırırken kent halkının içinde bulunduğu mekânı farklı bir gözle görmelerini sağlayarak algıda farklılık yaratmaktadır. Çalışma kapsamındaki kentsel açık-yeşil alanlarda sanatsal obje bulunmaması aynılışmaya neden olan en önemli faktördür.

Benzer/aynı malzemeler kullanarak benzer inşaat yöntemlerinin uygulanması: Küreselleşme, modernizm ve endüstrileşmenin etkisiyle aynı tarz yapı teknolojisi ve benzer yapı malzemeleri kullanarak benzer tasarımların yaygınlaşmasıyla mimari açıdan giderek birbirine benzeyen kentlerden (King, 2004), (Ritzer, 1993) açık-yeşil alanlarda da aynı durum söz konusudur.

Çalışma kapsamındaki açık-yeşil alanlarda kullanılan malzemeler seri üretimdir (Şekil 7). Bu durum açık-yeşil alanlarla ilgili olarak bireyde bellek oluşumunu zorlaştırırken bireylerin mekâna ilişkin farkındalığını azaltmaktadır.

Benzer donatı elemanları ve peyzaj yapılarının kullanılması: Endüstriyel üretiminin tabanını oluşturan seri üretim, tasarımlara ve uygulamalara, kent ölçeğinden konut ölçeğine kadar her alanda

görülmektedir. Modernizm ve modernizm sonrasında mekân oluşumları ve mekân biçimlenişinde önemli rol oynamıştır (Özturan, 2015). Seri üretim, çok sayıda ve hızlı üretim sağlarken üretimde standardizasyon ve tek tipleşme de kaçınılmazdır. Seri üretimin yani tekrarın getirdiği monotonluk etkisi çoğu kez bu yaklaşımla üretilen çevrelerin rahatsız edici özelliklerinden biridir (Sayar & Süer, 2004).

Konya’da kentsel açık-yeşil alanlarda kullanılan donatı elemanları (işaret ve bilgi levhası, aydınlatma elemanı, çöp kutusu, oturma elemanı, bitki kasası, spor aletleri, çocuk oyun elemanları) ve peyzaj yapıları da (köprü, çeşme, üst örtüler, havuz) seri üretimin ürünleridir. Benzer malzemelerden üretilmiş olup kent kimliğini ve kültürel özelliklerini yansıtmaktan uzaktır (Şekil 7). Oysaki donatı elemanları, açık-yeşil alan tasarımlarına doğru bir şekilde entegre edilirse bir kimlik ve mekan algısı oluşturur (Özdemir Işık, vd., 2017).

Şekil 7. Benzer malzeme ve donatı elemanları (çocuk oyun elemanı, gazebo, yer döşemesi ve oturma elemanı)

Konya’daki açık-yeşil alanlarda kullanılan malzemeler, inşaat yöntemleri, donatı elemanları ve peyzaj yapıları Türkiye’de farklı kentlerdeki açık-yeşil alanlarda da kullanılmaktadır. Bu nedenle Konya’daki bir açık-yeşil alanın Türkiye’nin farklı kentlerindeki açık-yeşil alanlara benzemesi de kaçınılmazdır (Şekil 8). Donatı elemanları için tek tip standart elemanlar kullanılması yerine; açık-yeşil alanın dokusu, ortaya koyduğu peyzaj ve üstlendiği işleve bağlı olarak donatı tasarımının yapılması ve mekân kurgusunun bilimsel ve teknik yöntemlerle ele alınması yerel yönetimlerin başlıca görevi olmalıdır (Özdemir Işık, vd., 2017).

Şekil 8. Konya Mevlâna Meydanı ve Bursa Kent Meydanı

Kentsel açık-yeşil alanların algılanabilirliğini sağlayan donatı elemanları, kullanıcılar ve kent açısından farklı bir anlama ve öneme sahiptir. Kullanıcıların açık-yeşil alanla kurdukları görsel ve fiziksel ilişkiyi donatı elemanları sağlamaktadır. Donatı elemanları ve peyzaj yapıları, buldukları kentsel mekânı ve açık-yeşil alanları tanımlaması ve özelleştirmesi nedeniyle çok önemlidir. Belirli bir

düzen içinde, buldukları çevreyle bütünleşerek açık-yeşil alanın ögesi haline gelen donatı elemanları ve peyzaj yapıları, açık-yeşil alanlarda farklılık ve çeşitlilik oluşturmakta; zenginlik kazandırmaktadır. Bu nedenle donatı elemanları ve peyzaj yapılarının tasarımında, birbirleri ve yer aldıkları kentsel açık-yeşil alanlar ile doğru ilişkiler kurmalarını sağlayacak tasarım yaklaşımlarına ihtiyaç duyulmaktadır (Güreman, 2011)

Doğal peyzaj özellikleri: Kentler, kültürel ve doğal peyzaj özelliklere (topoğrafya, iklim, hidroloji, jeoloji, bitki örtüsü, hayvan varlığı) sahip ekosistemler olup kentlerde doğal ve kültürel unsurların birbiriyle uyumu esastır. Doğal peyzaj özellikleri, kentleri birbirinden ayıran, özgün kılan ve hatta kimlik unsuru olan özelliklerdir (Moshaver, 2015). Aynı zamanda aynılaşmayı sınırlandıran faktörlerdir (Anonymous, 2017). Bu çalışmadaki açık-yeşil alanlar, görsel algıda etki yaratan doğal peyzaj özelliklerinden topoğrafya, su ve bitki materyali açısından incelenmiştir.

Topoğrafya: Konya topraklarının büyük bir kısmı, geniş düzlüklere sahip ova özelliğindedir. Kentsel yerleşim, topoğrafik açıdan ortalama 1000 m yükseklikte bulunan oldukça düz bir arazi üzerinde yer almaktadır (Önder & Aklanoğlu, 2006). Topoğrafyanın düze yakın ve hareketsiz olması hem kentsel mekanlarda hem de yeşil alanlarda monotonluk yaratırken aynılaşmaya da neden olmaktadır. Topoğrafya, mekansal farklılıkları tasarımla ortaya koymak için kullanılacak doğal bir özelliktir. Bu nedenle topoğrafyadaki farklılıklar, yeşil alanın dinamik ve farklı olmasını sağlamaktadır. Kelebekler Vadisi Parkında topoğrafyanın doğal yapısı, diğer yeşil alanlardan farklı olmasını sağlayan en temel faktördür (Şekil 9). Diğer yeşil alanlar, düz bir topoğrafya üzerinde yer aldığı için monoton ve ayırt edici etkisi yoktur.

Şekil 9. Kelebekler Vadisi Parkı

Bitkisel materyal: Bitkiler, peyzaj tasarımının temel yapı taşıdır. Canlı materyal olduğu için sürekli gelişme ve değişme göstererek dinamik bir özelliğe sahiptir. Kentsel açık-yeşil alanlarda kullanılacak bitkiler belirlenirken bölgenin ekolojik koşulları dikkate alınacağı için kullanılacak bitki türleri aynı olabilir. Açık-yeşil alanlarda bitkisel materyal açısından aynılaşmaya neden olan faktör aynı bitki türlerinin yer alması değildir. Kullanılan bitkilerin küçük boyutta olup mekân etkisi oluşturmamasından kaynaklanan aynılaşmadır (Şekil 10), (Şekil 11). Kültür Park ve Evliya Çelebi Parkı eski bir park olduğu için bitkiler, diğer yeşil alanlara göre daha büyük; geniş ve yüksek taç yapısıyla, mekân oluşmakta ve mekânın algılanmasında etkilidirler (Şekil 11). Büyük bitkiler, kuşatma ve güven hissi vererek kişileri hareket etmeye ve alanı kullanmaya teşvik ederler. Ayrıca bitkiler, bir açık-yeşil alanı tanımlayabilir. Dikey bir sembol olarak ağaçlar, bir nirengi noktası oluşturarak önemli, akılda kalıcı ve etkileyici bir obje olabilir. Bitkiler aynı zamanda renk ve koku etkisiyle insanların duyularına hitap ederler ve böylece mekânın duyusal yönden algılanmasını sağlarlar. Kültür Park ve Evliya Çelebi Parkı hariç Konya'daki açık-yeşil alanlarda bitkilerin kullanımında bu işlevleri görmek mümkün değildir.

Su Ögesi: Meram Dere, Meram Deresi çevresinde yer alan bir mesire alanıdır. Çalışma alanları içerisinde sadece Meram Dere, doğal su yüzeyine sahiptir. Doğal bir su ögesi olmasına rağmen Meram Deresi, yapay bir su yüzeyi (kanal, havuz) gibi görünmekte; alana doğallık ve farklılık kazandırmaktan uzaktır (Şekil 12).

Şekil 10. Bosna Hersek Parkı ve Selahaddin Eyyubi Parkı (Anonim 2016)

Şekil 11. Kültür Park ve Evliya Çelebi Parkı (Anonim 2016a)

Şekil 12. Meram Dere (Anonim 2016)

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Türkiye’de kentleşme süreci 1950’li yıllardan itibaren başlamış; Konya da eş zamanlı olarak bu süreç dahil olmuştur. Tarım sektöründe yaşanan değişimler kırsaldan kente göçe neden olmuş; yaşanan göç Türkiye genelinde ve Konya’da kentleşme sürecini hızlandırmıştır.

Konya’nın kentsel gelişimini, “Cumhuriyet öncesi” ve “Cumhuriyet sonrası” olarak iki dönemde ele alabiliriz. Cumhuriyet öncesi dönem, ilk yerleşim merkezi olduğu andan itibaren Selçuklular, Karamanoğlu Beyliği ve Osmanlı İmparatorluğu dönemini kapsamaktadır. Konya’nın kendine özgü kent dokusu, kent kültürü ve kent kimliği, Selçuklular döneminde oluşmuştur. Günümüzde kentsel dokuda (tek yapı ölçeğinde ve ışınal sistemde) Selçukluların izlerini görmek mümkündür. Osmanlı döneminde ise önemli bir eyalet olduğu için sosyal, kültürel, ekonomik ve mekânsal açıdan gelişmiş bir yerleşim niteliğine sahiptir. Cumhuriyetin ilanından sonra, 1941 yılında hali hazır haritaların hazırlanmasından sonra 1945 yılına ait ilk imar planı uygulamaya koyulmuştur. İmar planlarının Konya kentine bir karakter, kimlik ve özgünlük kazandırmak yerine geçmişten gelen kentsel dokuyu, kent kültürü ve kent kimliğini yok ettiği; zamanla kentsel mekanlarda aynışmaya neden olduğu görülmektedir. Konya’da doğal özellikler ile sosyal, kültürel ve ekonomik yönden farklılıklar olmasına rağmen kentsel mekanlar yerel anlam ve özelliklerin kaybolduğu aynışma sürecini yaşamaktadır. Konya’da planlama süreci, Cumhuriyet öncesi döneme ait kent kimliği, kültürü ve karakterini geliştirmek yerine yeni binaların üretimi temelinde kentsel mekanların aynışma sonucunu

Submit Date: 15.04.2018, Acceptance Date: 15.06.2018, DOI NO: 10.7456/10803100/005

Research Article - This article was checked by Turnitin

514

Copyright © The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication

ve sorununu beraberinde getirmiştir.

Yapılan imar planları ve çevre düzeni planlarında açık-yeşil alanlar ikinci planda kalmış; öncelikle yapılar için yer ayrılmış, yapılar arasında açık-yeşil alanlara yer açılmaya çalışılmıştır. Bu nedenle kent merkezinde yapı yoğunluğu fazla olup açık-yeşil alanlar yapılar arasında sıkışıp kalmıştır. Kentin yeni gelişen bölgelerinde ise kapalı yerleşmeler arasında kent ölçeğinde, birbirine benzer yeşil alanlar görülmektedir. Bu nedenle Konya’da açık-yeşil alanlar, fonksiyonel ve duysal aynılışma ile karşı karşıyadır.

Yeni kentsel açık-yeşil alan ve fonksiyon tasarımları, kentin tarihten gelen özgünlüğünü koruyarak ve bunları öne çıkararak gerçekleştirilmelidir. Modernizm ve küreselleşme ile birlikte hızlanan aynılışma ve kültürel mirası yok etme süreci Konya’da da yaşanmıştır. Aynılışma, tek tipleşme, homojenleşme süreçlerine bir eleştiri olarak yeni arayışlar ortaya çıkmış; kentin geçmişinden gelen kimliğin güçlendirilmesi yerine turizm ve güncel olaylar doğrultusunda yeni bir kimlik oluşturma çabaları hız kazanmıştır. Özellikle çok katmanlı tarihi kent merkezine sahip olan Konya’da, kültürel mirası korumak ve sürdürülebilir olmasını sağlamak yerine, pazarlanabilir nitelikte kentsel mekanlar oluşturma nedeniyle tarih yeniden yaratılmakta ve kentin çok kimlikli yapısı indirgemeye uğratarak talep edilecek olana yönelik bir dekor niteliğinde açık-yeşil alanlar (Mevlâna Meydanı ve yeni hizmete açılan Ecdad Parkı) oluşturulmaktadır.

Kentsel mekânda farklılaşma, plan kararlarında Konya’nın ekolojik özellikleri ve çok katmanlı tarihi geçmişinden gelen kültürel birikimini ön plana çıkaran plan kararları ve özgün tasarımların uygulanması ile gerçekleşebilir. Ayrıca kentsel açık-yeşil alanlar da mekânsal farklılığın ortaya koyulması ve kentsel mekâna çeşitlilik katması açısından oldukça önemlidir. Kentsel açık-yeşil alanlar, kentsel mekânda giderek artan “aynılışma” tehlikesi karşısında, bireyin kentsel mekânı algılaması, mekânsal farklılığın ve farkındalığın korunması bağlamında önemli bir araç ve kaynaktır. Buna rağmen kentsel açık-yeşil alanlar da kendi içinde fonksiyonel ve duysal aynılışma ile karşı karşıyadır. Şehir planlama ve mimarlığın giderek küreselleşmesi, insanların sınırlı ihtiyaçlarını karşılayan aynılışan peyzajın ortaya çıkmasına da neden olmuştur.

Modern kentlerin büyük bir kısmında yaşanan aynılışma sorunu, mekânsal algılamayı olumsuz yönde etkilemekte; bireylerin kentsel mekâna ilişkin farkındalığını azaltmaktadır. Bu nedenle son yıllarda özellikle yeni gelişen kentsel mekânlarda yenilik ve farklılık arayışları başlamıştır. Bu bağlamda mekânsal farklılığın ortaya koyulması ve farklılık yaratması açısından kentsel açık-yeşil alanlar oldukça önemlidir. Ancak kentsel açık-yeşil alanlar da kendi içlerinde aynılışma sorunu ile karşı karşıyadırlar. Zamana ait değişkenleri içermesine rağmen kentsel açık-yeşil alanlar, mekânsal, işlevsel ve deneyim olarak bireye farklılıklar sunmadıkları için bireylerde bu mekânlarla ilgili farkındalık kaybolmaktadır.

KAYNAKLAR

- Akış, A. (2011). *Turizmin Kentsel Gelişim Üzerine Etkileri: Bir Örnek İnceleme Antalya-Türkiye. Doğu Coğrafya Dergisi*, 25, 193-206.
- Altıntaş, O., & Eliri, İ. (2012). *Birey Toplum İlişkisinde Kent Kültürü, Kamusal Alan ve Onda Şekillenen Sanat Olgusu. İdil Dergisi*, 5(1), 61-74.
- Anonim, (2005). 5393 sayılı Belediye Kanunu. Retrieved from <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf>
- Anonim, (2009). *Kentleşme Şûrası Komisyon Raporları. Ankara: Bayındırlık ve İskân Bakanlığı.*
- Anonim, (2016). *Konya’da Kırsalda Yapılaşma ve Üretim Destekleniyor. Yeni Meram E-Gazete, Retrieved from <http://www.yenimeram.com.tr/konyada-kirsalda-yapilasma-ve-uretim-destekleniyor-174812.htm>.*
- Anonim, (2016a). Retrieved from <https://www.google.com.tr/maps?hl=tr&tab=wl>.
- Anonim, (2017). Retrieved from <https://www.ikea.com.tr/>.
- Anonim, (2017a). Retrieved from <https://www.rehau.com/tr-tr/projeciler-insaat-firmalari/referanslar/goel-panorama-evleri--i-istanbul/1830270>.
- Anonim, (2017b). Retrieved from <http://populargusts.blogspot.com.tr/2006/06/oh-se-hoon-and-continuing.html>.

- Anonim, (2017c). 2014'te 703.000 Fidanı Toprakla Buluşturduk. Retrieved from <http://www.konya.bel.tr/haberayrinti.php?haberID=4401>.
- Anonim, (2017d). Retrieved from <http://www.bursa.bel.tr/-dunya-mirasi--kent-meydani-nda/haber/20012/>.
- Anonim, (2017e). Retrieved from <http://www.konya.bel.tr>.
- Anonymous, (2017). Homogenization of Urban Landscapes. Retrieved from <http://geographylaunchpad.weebly.com/homogenization-of-landscapes.html>.
- Aslanoğlu, R. (1988). Kent, Kimlik ve Küreselleşme. Bursa: Asa Kitabevi.
- Auge, M. (1997). Yer Olmayanlar, Üstmodernliğin Antropolojisine Giriş. İstanbul: Kesit Yayıncılık.
- Baudrillard, J. (1981). For a Critique of the Political Economy of the Sign. USA: Telos Press Publishing.
- Berksan, H. & Taşçı, Y. (1965). Konya Kenti Nüfus İmar İzah Planı Notu, Konya.
- Bilsel, G. (2002). Kent Kültürü-Kültürel Süreklilik-Kimlik Sorunsalı ve Yaşanılanı Kentsel Mekân Kavramı Üzerine, Kentleşme ve Yerel Yönetimler Sempozyumu. 25-26 Ocak, Adana Kent Konseyi Yerel Gündem 21, 107-114.
- Carmona, M. (2010). Contemporary Public Space: Critique and Classification, Part One: Critique. Journal of Urban Design, 15(1), 123-148.
- Carmona, M. (2010a). Contemporary Public Space, Part Two: Classification. Journal of Urban Design, 15(2), 157-173.
- Clark, D. (2003). Urban World/Global City. London: Routledge,
- Çelik, F. (2015). Selçuklu Sarayı ve Gül Bahçesi, I. Ulusal Ankara Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Kongresi, 15-17 Ekim 2015, A.Ü.Z.F. Peyzaj Mimarlığı Bölümü, 14-24.
- Çukur, D. (2009). Küreselleşme Karşısında Ülkenin Eğitim ve Mekânsal Politikaları Üzerine Düşünmek, Toplum ve Demokrasi. 3, 217-230.
- Del Guayo, M. (2013). The Homogenization of the City, Retrieved from <http://www.martindelguayo.com/internal-blog/thehomogenizationofthecity>.
- Dikçınar Sel, B. & Yazgan Gül, A. (2009). Kentsel mekanların aynışması: Midyat Örneği. Megaron, 4(2), 79,89.
- Doğan, H. H. (2011). Küreselleşme Koşullarında Kentsel Dinamiklerin Gelişimi. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1, 15-42.
- Erdem, R., Deniz, K., Kızıldağ, Y. & Çakırcı, Y. (2003). Plan Kararlarının Konya Kent Kimliğine Etkisi. Konya Planlama Tartışmaları Kolokyumu, 8-9 Nisan 2003. Konya: Şehir Plancıları Odası Konya Şubesi.
- Ersoy, M. (2011). Yerelden Ulusala Merkezileşerek Aynışan Planlama Anlayışı. 21. Yüzyılda Planlamayı Düşünmek Kurultayı, 13-14 Mayıs 2011, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Araştırma ve Uygulama Merkezi (KAYAUM)-Mülkiyeliler Birliği, 1-12.
- Featherstone, M. (1995). Undoing Culture. London: Sage Publications.
- Giddens, A. (1994). Modernliğin Sonuçları. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Giddens, A. (2000). Elimizden Kaçıp Giden Dünya. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Giddens, A. (2002). Runaway World-How Globalization is Reshaping Our Lives. London: Profile Books.
- Güreman, L. (2011). Kent Kimliği ve Estetiği Yönüyle Kentsel Donatı Elemanlarının Amasya Kenti Özelinde Araştırılması. e-Journal of New World Sciences Academy, 6(2), 254-291.
- Held, D. (2004). The Globalizing World? Culture, Economics, Politics. London: The Open University Press.
- Kayan, A. (2015). Küreselleşmenin Kentler Üzerindeki Etkileri ve Küresel Kentlerin Özellikleri ile İlgili Bir Değerlendirme. JED/GKD, 10(1), 266-289.
- Keleş, R. (2009). Kentleşme Politikası. Ankara: İmge Kitabevi.
- King, A. D. (2004). Spaces of Global Cultures: Architecture Urbanism Identity. New York: Routledge.
- Kiper, P. (2004). Küreselleşme Sürecinde Kentlerimize Giren Yeni Tüketim Mekanları ve Yitirilen Kent Kimlikleri, Planlama, 4, 14-18.
- Kiper, P. (2004a). Küreselleşme Sürecinde Kentlerin Tarihsel-Kültürel Değerlerinin Korunması Türkiye-Bodrum Örneği. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, Ankara.

- Koyuncu, A. (2013). *Kimliğin İnşasında Kent: Konya Örneği*. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 2, 155-179.
- Kömürcüoğlu, A. (1946). *Konya İmar Planı İzah Raporu*, Konya.
- Köse, Ç. & Barkul, Ö. (2012). *İlköğretim Yapılarında Tip Proje Uygulama Sorunları Üzerine Bir İnceleme*. *Megaron*, 7(2), 94-102.
- Marmasan, D. (2014). *Bir Mekânsal Ayırışma Modeli Olarak Modern Gettolaşma: Televizyon Reklamları Üzerine Bir İnceleme*. *Global Media Journal: TR Edition*, 5 (9), 219-242.
- Mengi, A. (2007). *Yerellik ve Politika, Küreselleşme Sürecinde Yerel Demokrasi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Moshaver, M. K., Negintaji, F. & Zeraatpisheh, H. R. (2015). *The Appearance of Place Identity in the Urban Landscape by Using the Natural Factors (a Case Study of Yasouj)*. *Journal of Architecture and Urbanism*, 39(2), 132-139.
- Önder, S. & Aklanoğlu, F. (2006). *Konya Kenti Peyzaj Gelişim Stratejileri*. *Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 38(20), 23-36.
- Özdemir Işık, B., Kablan, Y., Sayitoğlu, Ç., Nasin, D. & Odacı, G. S. (2017). *Kullanıcıların Kent Donatılarının Kullanılabilirliğine Etkisi*, *Asos Journal-The Journal of Academic Social Science*, 53, 151-164.
- Özturan, Ö. (2015). *Teknolojik Gelişmelerin İç Mekân Biçimlenişine Etkisi*. *İç Mimarlık Dergisi*, 5, 125-135.
- Redford, S. (2008). *Anadolu Selçuklu Bahçeleri (Alaiyye/Alanya)*. İstanbul: Eren Yayıncılık.
- Ritzer, G. (1993). *McDonalozation of Society*. London: Sage Publications.
- Sarioğlu, S. (2005). *Küreselleşmenin Kentler Üzerindeki Etkileri: Dünya Kentleri ve İstanbul Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetim ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı.
- Sayar, Y. & Süer, D. (2004). *Küreselleşme Sürecinde Konut Alanlarının Oluşumu ve Kentsel Mekâna Etkileri: İzmir-Çiğli Örneği*. *Mimarlık*, 319, 76-81.
- Sert, E., Karpuz, H. & Akgün, G. (2005). *Küreselleşme Sürecinde Değişen Kent Kavramı; Mekân ve Politikleşme Üzerine Bir Okuma Çalışması*. *Planlama*, 2, 101-111.
- Sınmaz, S. (2015). *Gelişen İletişim Teknolojilerinin Kentsel Yaşam ve Kamusal Mekanlar Üzerindeki Yansımaları*. *Tasarım+Kuram*, 20, 63-75.
- Sultana, S., Rahman, U., & Saika, U. (2012). *Industrialization and Urban Development*. USA: Lambert Academic Publishing.
- Taşçı, Y. (1981). *Konya Çevre Düzeni Raporu*, Ankara.
- Taşçıoğlu, M. (2013). *Bir Görsel İletişim Platformu Olarak Mekân*. İstanbul: YEM Yayın.
- Tekeli, İ. (1999). *Modernite Aşılırken Siyaset*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Thorns, D. (2004). *Kentlerin Dönüşümü*. İstanbul: CSA Global Yayın Ajansı.
- Toker, S. (2015). *Yerelliğin İmkansızlığında Yerellik: Aynılık Cehenneminden Kaçış*. *Mimaran*, 9(12), 42-45.
- Tomlinson, J. (2004). *Küreselleşme ve Kültür*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Topçu, K. (2011). *Kent Kimliği Üzerine Bir Araştırma: Konya Örneği*. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(2), 1048-1072.
- Turhanoglu, F. A. K. (2014). *Kentsel Mekânın Üretim Sürecinde Tarihsel ve Kültürel Miras*. *folklor/edebiyat*, 78(2), 71-82.
- Varol, E. B. (2004). *İnsan-Çevre Etkileşimi Açısından Kamusal Mekânda Sanatın Rolü*. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul.
- Virilio, P. (2003). *Enformasyon Bombası*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Wirth, L. (2002). *Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentleşme: 20. Yüzyıl Kenti*. (Edt. Bülent Duru ve Ayten Alkan), Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Yaylı, H. (2012). *Küreselleşmenin Kentler Üzerine Etkisi: İstanbul Örneği*. *S.Ü. İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 24, 331-355.
- Yenice, M. S. (2012). *"Konya Kentinin Planlama Tarihi ve Mekânsal Gelişimi"*. *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 28(4), 343-350.
- Yetim, N. & Azman, A. (2006). *"Türk Burjuvazisinde Millilik Sorunu ve Kültürel Miras"*. *Doğu Batı*, 38, 203-223.